

- tection system: lessons for Ukraine]. Kyiv : Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/evropeyskiy-dosvid-rozbudovi-sistemi-zakhistu-kritichnoi>
- Vidriková D. & Boc K. (2014). Identification of the security environment influences on renewable energy sources and critical infrastructure elements of Euro-region Beskydy. *Advanced Materials Research*, 1001, 80–89. <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.1001.80>
- Wells E. M., Boden M., Tseytlin I. & Linkov I. (2022). Modeling critical infrastructure resilience under compounding threats: A systematic literature review. *Progress in Disaster Science*, 15, Art. 100244. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2022.100244>
- World Bank (2025). *Ukraine. Rapid damage and needs assessment (RDNA4)*. February 2022 – December 2024. Washington, DC: World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/96bd9c94-c327-49b4-8aff-fe-125686f04e/content>
- Yaremenko O. I. & Strakhnitskyi Ya. O. (2022). Teoretychni pidkhody do vyznachennia definitsii krytychnoi infrastruktury yak ob'ektu derzhavnoho upravlinnia [Theoretical approaches to determining the definition of critical infrastructure as an object of state management]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 1, 76–82. <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2022-1.13>
- Yermenchuk O. P. (2018). *Osnovni pidkhody do orhanizatsii zakhystu krytychnoi infrastruktury v krainakh Yevropy: dosvid dlia Ukrainy* [Basic approaches to organizing critical infrastructure protection in European countries: experience for Ukraine]. Dnipro: DDUVS.
- Zakon Ukrainy «Pro krytychnu infrastrukturu» vid 16.11.2021 r. № 1882-IX [Law of Ukraine 'On Critical Infrastructure'] (2024, September 21). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>
- Zhao X., Chen Z., Gong H. & Li Q. (2017). Review on the study of disaster resilience of critical infrastructure systems. *China Civil Engineering Journal*, 12(50), 62–71.

УДК 330.522:316.46

JEL: D63; H53; H55; I38

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-26-34>

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ НА СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

©2025 БОНДАРЕВСЬКА К. В., САГАЧ А. І.

УДК 330.522:316.46

JEL: D63; H53; H55; I38

Бондаревська К. В., Сагач А. І. Вплив економічної нерівності на соціальну безпеку: виклики для України

У статті досліджується вплив економічної нерівності на соціальну безпеку України, зокрема на її соціально-економічну стабільність та життєвий рівень населення. В умовах глобалізації та сучасних викликів, таких як пандемія COVID-19, війна та економічні кризи, рівень економічної нерівності в Україні став одним із основних факторів, що впливають на соціальну безпеку та рівень добробуту громадян. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявлення та вирішення соціальних проблем, що постають перед Україною в умовах глобальних викликів, а також пошуком шляхів зменшення економічної нерівності через удосконалення державної політики та розробку соціальних ініціатив. Метою статті є вивчення економічної нерівності в Україні як чинника, що має прямий вплив на соціальну безпеку країни. Для цього проаналізовано теоретичні аспекти нерівності та її прояви на прикладі українського суспільства. Автори звертають увагу на важливість вивчення економічної нерівності через існуючі дослідження, статистичні дані та звіти міжнародних організацій, а також національних інституцій, що оцінюють рівень нерівності в Україні. Одним із ключових аспектів є виявлення соціальних груп, найбільш вразливих до економічної нерівності: люди з інвалідністю, малозабезпечені категорії населення, пенсіонери, внутрішньо переміщені особи. Їхній доступ до медичної допомоги, освіти та можливості для економічної активності обмежені через нерівний доступ до ресурсів, що створює додаткові соціальні ризики. Особлива увага приділяється аналізу причин виникнення економічної нерівності в Україні, серед яких можна виділити низький рівень доходів для більшості населення, високий рівень безробіття. Дослідження продемонструвало, що зменшення економічної нерівності може покращити соціальну безпеку. Стаття має значення для розуміння взаємозв'язку між економічною нерівністю та соціальною безпекою і розробки рекомендацій щодо покращення соціально-економічної ситуації в Україні. Проблеми та пропозиції можуть стати основою для подальших досліджень і розробки стратегій державної політики для забезпечення стабільності в суспільстві.

Ключові слова: економічна нерівність, соціальна безпека, соціальний захист, ринок праці, вразливі верстви населення.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 15.

Бондаревська Ксенія Валентинівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри соціального забезпечення та податкової політики, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: Kseny-8888@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8683-6834>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1243656>

Сагач Анастасія Ігорівна – магістрантка, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: nastya.sagach16@gmail.com

Bondarevska K. V., Sahach A. I. The Impact of Economic Inequality on Social Security: Challenges for Ukraine

This article explores the impact of economic inequality on Ukraine's social security, particularly on the socioeconomic stability and the standard of living of the population. In the context of globalization and contemporary challenges such as the COVID-19 pandemic, the ongoing war, and economic crises, the level of economic inequality in Ukraine has become one of the primary factors affecting social security and the well-being of citizens. The relevance of this study stems from the need to identify and address social problems facing Ukraine amid global challenges, as well as to find ways to reduce economic inequality through improved government policy and the development of social initiatives. The aim of the article is to examine economic inequality in Ukraine as a factor that directly impacts the country's social security. To this end, the theoretical aspects of inequality and its manifestations in Ukrainian society have been analyzed. The authors draw attention to the importance of studying economic inequality through available research, statistical data, and reports from international organizations, as well as national institutions that assess the level of inequality in Ukraine. One of the key aspects is identifying social groups most vulnerable to economic inequality: people with disabilities, low-income population groups, pensioners, and internally displaced persons. Their access to healthcare, education, and opportunities for economic activity is limited due to unequal access to resources, which creates additional social risks. Special attention is paid to analyzing the causes of economic inequality in Ukraine, among which are low income levels for the majority of the population and high unemployment. The study showed that reducing economic inequality can enhance social security. The article is important for understanding the relationship between economic inequality and social security and for developing recommendations to improve the socioeconomic situation in Ukraine. The issues and proposals can serve as a basis for further research and for developing government policy strategies to ensure societal stability.

Keywords: economic inequality, social security, social protection, labor market, vulnerable groups.

Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 15.

Bondarevska Kseniia V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Social Security and Tax Policy, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: Kseny-8888@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8683-6834>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1243656>

Sahach Anastasiia I. – Master's Student, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: nastya.sagach16@gmail.com

Економічна нерівність в Україні є однією з найбільших проблем, що впливає на соціальну стабільність та безпеку, адже вона позначається на різних аспектах соціального життя: від доступу до ресурсів до рівня бідності, охоплення соціальним захистом і якості освіти та медичного обслуговування. Зростання розриву між багатими та бідними верствами населення веде до погіршення соціальної згуртованості, посилення соціальної напруги та навіть до загострення політичної ситуації. В Україні, з її складною економічною ситуацією та низьким рівнем соціальних стандартів для значної частини населення, питання нерівності набуває особливої важливості. Крім того, економічна нерівність здійснює суттєвий негативний вплив на стан захищеності соціальних інтересів населення України, особливо в контексті викликів воєнного часу.

Аналіз економічної нерівності є однією із основних тем сучасних соціально-економічних досліджень та охоплює різноманітні аспекти – від доходів і до доступу до ресурсів і можливостей. Останні дослідження та публікації, що стосуються нерівності, пропонують нові погляди на це явище, зокрема в умовах сучасних глобальних викликів, таких як пандемія COVID-19, воєнні конфлікти та економічні трансформації. Одним із важливих досліджень є робота Лібанової Е. М., Черенько А. М., Полякової С. В., Шишкіна В. С., Реут А. Г., Когатько Ю. А., Заяць В. С., Клименко Ю. А., Чернічен-

ко В. В., Васильєва О. А., Крикуна О. І. «Бідність та нерівність в Україні під впливом COVID-19: підходи до оцінювання», в якій вивчаються зміни, що відбулися під впливом пандемії, а також шляхи оцінки та зменшення нерівності в Україні [3].

Міжнародні організації також активно займаються аналізом нерівності. Зокрема, Європейська Комісія у своїй публікації «Addressing income inequalities through development cooperation» [4] підкреслює важливість розробки стратегії допомоги країнам, що стикаються з високим рівнем дохідної нерівності, та пропонує механізми співпраці для зменшення соціально-економічних розривів через міжнародну допомогу.

Важливими є також дослідження, що висвітлюють вплив монетарної політики на нерівність. Так, К. Боріо у своєму аналізі «The Distributional Footprint of Monetary Policy» [5] зазначає, що монетарна політика може впливати на розподіл доходів, створюючи як позитивні, так і негативні ефекти для різних соціальних груп.

Українські дослідники також активно працюють над оцінкою економічної нерівності. Стаття О. Чубки, І. Скоропада й А. Путицького «Концептуалізація підходів до тлумачення дефініції «нерівність», її видів, проявів та причин виникнення» [6] пропонує систематизацію існуючих теоретичних підходів до визначення та вимі-

рювання нерівності, а також аналізує її різновиди та основні причини виникнення.

Багато досліджень, що стосуються економічної нерівності, орієнтовані на загальні тенденції, однак в Україні є специфічні фактори, які суттєво впливають на рівень нерівності та її наслідки для соціальної безпеки. Одним із таких факторів є не лише економічна, але й політична нестабільність, яка значно погіршує соціальну ситуацію. Війна, що триває в Україні, додала нових складнощів у цю проблему: численні внутрішньо переміщені особи, порушення економічних зв'язків, зниження рівня зайнятості в ряді регіонів – усе це веде до посилення економічної нерівності, що, своєю чергою, підриває соціальну безпеку. Ще одним недосяжним аспектом є вплив економічної нерівності на конкретні групи населення, зокрема на вразливі категорії, серед яких: пенсіонери, особи з інвалідністю, малозабезпечені сім'ї, національні меншини. Вітчизняні дослідження з фокусом на ці групи в Україні є обмеженими. Саме тому доцільно прикладати значні зусилля саме для розробки національної політики, які б забезпечували доступ до ресурсів для цих соціальних груп, а також сприяли зменшенню рівня економічної нерівності серед них. Отже, залишається багато відкритих питань, зокрема щодо того, як оптимізувати державну політику в напрямі зменшення економічної нерівності та її негативного впливу на соціальну безпеку в Україні, особливо в умовах кризових ситуацій. Ці питання вимагають більш детального дослідження та розробки практичних рекомендацій для ефективної політики.

Метою статті є аналіз впливу економічної нерівності на соціальну безпеку України, зокрема визначення ключових викликів, що постають перед країною в умовах зростаючої економічної нерівності. Завданнями статті є: дослідження основних чинників, які сприяють економічній нерівності в Україні; вивчення її впливу на різні соціальні групи; оцінка зв'язку між економічною нерівністю та рівнем соціальної безпеки.

Для проведення дослідження було обрано комплексний підхід, який передбачає використання як кількісних, так і якісних методів аналізу. Структура та послідовність дослідження включає кілька етапів. *Першим етапом* є теоретичний аналіз економічної нерівності. На цьому етапі досліджуються існуючі визначення та концепції економічної нерівності та її впливу на соціальну безпеку, аналізуються наукові публікації. *Другим етапом* є оцінка сучасної ситуації в Україні. Для цього використовуються статистичні дані, звіти міжнародних організацій та національних інститутів. Зокрема, проводиться оцінка показників економічної нерів-

ності в Україні, рівня безробіття та інших факторів, що впливають на соціальну безпеку населення. *Третій етап* дослідження передбачає розробку рекомендацій щодо покращення соціальної безпеки в Україні на основі результатів аналізу. Таким чином, дослідження здійснюється шляхом поєднання теоретичного аналізу з емпіричними даними, що дозволяє об'єктивно оцінити стан економічної нерівності та її вплив на соціальну безпеку України.

Для глибшого розуміння явища економічної нерівності необхідно спочатку визначити значення самого терміна «нерівність». У словникових джерелах цей термін описується як «несправедлива різниця в багатстві, статусі чи можливостях між різними соціальними групами» [1] і «характеризується відсутністю рівності або справедливості в розподілі цих благ» [2]. У загальному розумінні нерівність відображає нерівномірний розподіл обмежених ресурсів, де ступінь обмеження таких ресурсів прямо впливає на масштаб і прояви нерівності в різних сферах – від соціального статусу до географічного розташування. Таким чином, нерівність асоціюється з несистемним розподілом багатства, прав і можливостей [3, с. 27]. На відміну від бідності, яка зосереджується на групах населення, що перебувають нижче певного порогового рівня доходу, нерівність є ширшим поняттям і охоплює все суспільство. Вона ставить акцент на аспектах розподілу благ і можливостей. Необхідно зауважити, що суспільства, які демонструють низькі показники бідності, одночасно можуть характеризуватися високим рівнем економічної нерівності. Такий стан свідчить про диспропорцію в доступі до ресурсів і можливостей для різних верств населення [4].

Економічна нерівність безпосередньо впливає на рівень добробуту населення, можливості соціальної мобільності та стабільність економічної системи країни. Вона визначається нерівномірним розподілом матеріальних ресурсів, таких як дохід, багатство та економічні можливості, між окремими індивідами чи групами населення. На відміну від інших видів нерівності, таких як соціальна чи політична, економічна нерівність має вимірюваний характер, оскільки її можна оцінити за допомогою конкретних показників, таких як рівень доходів, майновий розрив, коефіцієнт Джіні тощо. Вона також є основою для виникнення інших форм нерівності: наприклад, низький рівень доходів може обмежувати доступ до якісної освіти (що сприяє соціальній нерівності) або звужувати можливості участі громадян у політичному житті (що сприяє політичній нерівності). Соціальна нерівність, на відміну від економічної, охоплює більш широкий спектр відмінностей між людьми, включ-

но з доступом до освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культурного капіталу тощо. Вона визначає рівень соціальної інтеграції та може проявлятися у вигляді дискримінації за статтю, віком, етнічною приналежністю чи соціальним статусом. Політична нерівність, своєю чергою, стосується нерівного доступу до прийняття рішень та участі в політичному житті та може виражатися в обмеженому впливі певних груп населення на політичні процеси через нерівний доступ до інформації, механізмів впливу на владу або виборчих прав. Таким чином, хоча всі ці види нерівності взаємопов'язані, саме економічна нерівність має ключове значення для функціонування суспільства, оскільки саме вона визначає рівень матеріального благополуччя та може слугувати джерелом або підсилювачем інших форм нерівності.

Економічна нерівність, своєю чергою, стосується диспропорцій у розподілі цінних ресурсів, таких як доходи, багатство чи економічні можливості, у межах певної соціальної групи чи суспільства [5]. Науковці зазвичай трактують це поняття як нерівномірний поділ економічних благ серед індивідів, соціальних груп чи навіть між країнами світу. Подібні диспропорції створюють обмеження для економічного розвитку як на макrorівні суспільств, так і на мікрорівні окремих осіб [6; 7]. Серед основних причин економічної нерівності науковці виділяють:

- ✦ демографічні, освітні та професійні характеристики населення, які визначають диференціацію доходів і структуру споживання товарів та послуг;
- ✦ специфіку механізмів розподілу національного доходу та багатства, що створюють обмежений або нерівний доступ до ключових ресурсів.

Нерівність в Україні має глибоке коріння, яке можна простежити ще з радянського періоду. Розподіл ресурсів був централізованим, і попри формальну рівність, існували значні соціально-економічні розриви, особливо між міськими та сільськими районами, у розрізі регіонів та окремих соціальних груп. Після здобуття незалежності Україна зіткнулася з цілою низкою економічних реформ, що часто супроводжувалися великими соціальними та економічними труднощами для значної частини населення. Приватизація, скорочення державних підприємств, зростання безробіття та інші фактори призвели до значних розривів між різними соціальними групами. Один із основних аспектів економічної нерівності в Україні – це регіональні відмінності в рівні життя та доходах.

Крім того, важливою складовою економічної нерівності в Україні є гендерна нерівність. Попри певні досягнення в забезпеченні прав жінок, жінки все ще стикаються з низьким рівнем оплати праці порівняно з чоловіками, обмеженим доступом до керівних посад і меншою участю у формуванні економічної політики. Жінки часто зазнають дискримінації на ринку праці, особливо в традиційно «жіночих» сферах діяльності (освіта, медицина, соціальна робота), що призводить до зниження їх економічних можливостей. На Всесвітньому економічному форумі у 2023 році було оприлюднено звіт, згідно з яким Україна посіла 63 місце серед 146 країн за індексом гендерного розриву (у попередньому році – 81 місце), що свідчить про поступове покращення ситуації у сфері забезпечення гендерної рівності [8]. Однак результати соціологічного дослідження, проведеного Центром Разумкова у вересні – жовтні 2023 року за замовленням ZN.UA, виявили суттєву гендерну різницю в рівні середньої заробітної плати після оподаткування. Зокрема, середня зарплата жінок склала 10 312 грн, тоді як чоловіки в середньому отримували 15 377 грн, тобто різниця перевищила 5 000 грн [9].

Важливим індикатором економічної нерівності в Україні є рівень безробіття, оскільки саме цей соціальний ризик безпосередньо впливає на рівень життя населення та стабільність соціальної системи. Аналіз динаміки даного показника дозволяє оцінити ефективність економічної політики та її вплив на зайнятість у країні, дає можливість зрозуміти тенденції на ринку праці та їх можливий вплив на економічну нерівність (рис. 1).

Аналізуючи наведені дані, можемо відзначити суттєві коливання рівня безробіття упродовж аналізованого періоду. У 2022 році рівень безробіття був досить нестабільним, із різкими стрибками в березні та травні, що могло бути спричинене економічною нестабільністю та наслідками повномасштабного вторгнення. У 2023 році ситуація почала стабілізуватися, хоча в лютому рівень безробіття сягнув найвищого показника. Водночас, загальна тенденція свідчить про поступове зниження безробіття, особливо у другій половині року, коли показники стабілізувалися в межах 15–20%. У 2024 році спостерігається подальше покращення ситуації на ринку праці. З початку року рівень безробіття суттєво знизився порівняно з попередніми роками. У червні 2024 року він досяг 13,1%, що є найнижчим показником за весь період спостереження, що може свідчити про поступове відновлення економіки, активізацію ринку праці та ефективність державної політики у сфері зайнятості.

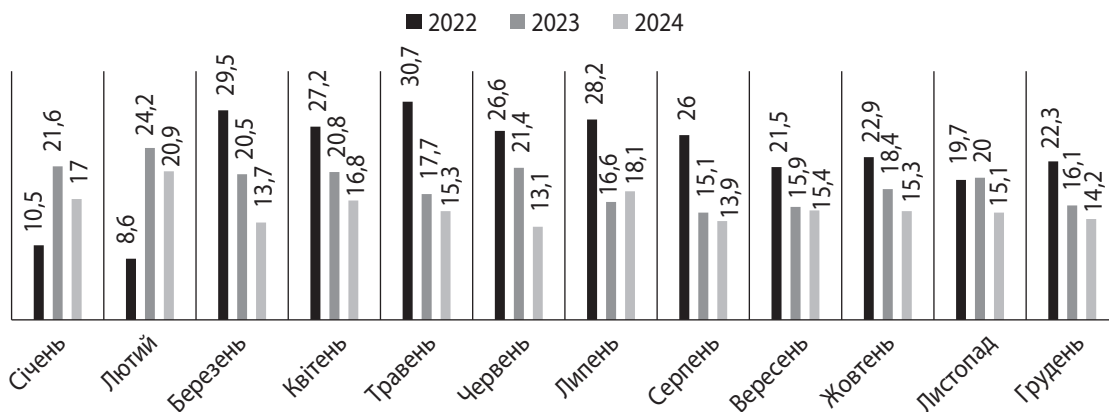

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні у 2022–2024 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними [10].

Для більш комплексного розуміння економічної нерівності доцільно розглянути динаміку економічної активності домогосподарств в Україні впродовж останніх років. Табл. 1 демонструє основні показники зайнятості, неактивності та безробіття серед домогосподарств, що дозволяє оцінити тенденції на ринку праці та їх вплив на матеріальне становище населення.

Аналіз табл. 1 свідчить про поступове зниження рівня зайнятості домогосподарств в Україні протягом аналізованого періоду, одночасне зростання частки неактивного населення та коливання рівня безробіття. Такі тенденції відображають загальну нестабільність на ринку праці, яка безпосередньо впливає на матеріальне становище домогосподарств і поглиблює економічну нерівність. Зменшення частки зайнятих і збільшення кількості неактивних осіб обмежує доступ населення до стабільного доходу, що підвищує ризик соціальної вразливості для окремих груп, особливо для жінок, молоді та мешканців регіонів із нижчим рівнем економічного розвитку. Коливання рівня безробіття також свідчать про те, що економічні потрясіння, пов'язані з кризами чи зовнішніми шоками, нерівномірно впливають на різні верстви

населення, посилюючи диспропорції в доходах і доступі до ресурсів. Таким чином, ці дані підтверджують, що нерівномірний розподіл економічних можливостей є ключовим чинником економічної нерівності в Україні та потребує цілеспрямованої уваги при формуванні соціально-економічної політики, спрямованої на зменшення диспропорцій та підвищення рівня соціальної інтеграції.

Для більш детального розуміння економічної нерівності доцільно розглянути не лише зайнятість населення, а і його здатність задовольняти базові та додаткові потреби (табл. 2), що дозволяє оцінити рівень добробуту та матеріальної вразливості різних соціальних груп.

Аналіз самооцінки фінансового становища домогосподарств у табл. 2 демонструє поглиблення економічної нерівності в Україні у 2021–2023 роках. Зростання частки домогосподарств, які змушені економити навіть на харчуванні, свідчить про зменшення матеріального ресурсу та підвищення соціальної вразливості значної частини населення. Одночасно знижується частка тих, хто може дозволити собі дрібну або габаритну техніку без додаткового заощадження, що вказує на обмежений доступ до споживчих благ і погіршення рівня добробуту. Такі дані підтверджують, що

Таблиця 1

Структура економічної активності домогосподарств в Україні у 2021–2023 рр.

Показник	Рік		
	2021	2022	2023
Структура за економічною активністю опитаних домогосподарств, % відповідей			
Зайняті	58 (грудень)	49,2 (грудень)	47 (вересень)
Неактивні (поза робочою силою)	36 (грудень)	39,7 (грудень)	44 (вересень)
Безробітні	6 (грудень)	11,1 (грудень)	9 (вересень)

Джерело: побудовано авторами за даними [11].

Самооцінка фінансового становища домогосподарств в Україні у 2021–2023 рр., % відповідей (III квартал)

Показник	Рік		
	2021	2022	2023
Економлять на харчуванні	12,2	19,9	26,2
Вистачає на харчі, але на одяг і взуття потрібно заощадити/позичити	25,0	33,2	25,0
Вистачає на харчі, одяг, взуття. На придбання дрібної техніки потрібно заощадити /позичити	39,3	22,0	22,7
Вистачає на харчі, одяг, взуття, придбання дрібної техніки. Але на придбання габаритної техніки потрібно заощадити/позичити	18,1	12,5	13,8
Вистачає на харчі, одяг, взуття, придбання дрібної та габаритної техніки. На придбання машини/квартири потрібно заощадити/позичити	3,0	8,2	8,3
Домогосподарство може дозволити собі будь-які покупки	0,5	1,8	1,7
Важко відповісти	1,8	2,4	2,4

Джерело: побудовано авторами за даними [11].

економічна нерівність в Україні проявляється не лише в доходах та зайнятості, а й у можливості забезпечити базові та додаткові потреби домогосподарств. Особливо вразливими залишаються сім'ї з низьким доходом, жінки, пенсіонери та мешканці регіонів із нижчим рівнем економічного розвитку. Ця інформація підкреслює необхідність комплексної соціально-економічної політики, спрямованої на підвищення матеріального забезпечення населення та зменшення диспропорцій у доступі до ресурсів і можливостей.

Одним із ключових завдань соціальної безпеки є забезпечення рівного доступу до ринку праці для всіх категорій населення, особливо для вразливих груп. Безробіття в цих категоріях не лише погіршує їхнє економічне становище, а й загрожує соціальній стабільності та інтеграції в суспільство. Підтримка зайнятості таких осіб сприяє їх фінансовій незалежності, зменшен-

ню рівня бідності та розвитку людського капіталу, що є важливим чинником для зміцнення соціальної безпеки країни. У табл. 3 наведено дані щодо залученості вразливих груп населення до програм зайнятості, що дозволяє оцінити ефективність державної політики в даному напрямі та визначити основні проблеми, з якими стикаються ці категорії громадян на ринку праці.

За даними табл. 3 можемо зробити такий висновок: високий рівень безробіття серед вразливих груп населення, таких як особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи та учасники бойових дій, є серйозною перешкодою для їх соціально-економічної інтеграції. Наведені дані демонструють, що працевлаштування учасників бойових дій та осіб з інвалідністю залишається значно нижчим порівняно з іншими групами, що підкреслює існування суттєвих бар'єрів, які обмежують можливості цих груп у процесі інтеграції на ринок праці. Важливими аспектами, які можуть покращити си-

Таблиця 3

Порівняння залученості вразливих верств населення до програм зайнятості Державною службою зайнятості за січень – листопад 2024 р., осіб

Категорії безробітних	Безробітні	Працевлаштовано	Отримали ваучери на навчання	Проходили професійне навчання
Усього	347 107	214 533	21 473	37 111
Жінки	266 796	145 564	15 794	30 669
Молодь	91 268	56 376	1 861	10 378
Особі з інвалідністю	27 218	7 674	1 196	2 192
Внутрішньо переміщені особи	67 580	35 206	4 562	5 671
Учасники бойових дій	11 219	2 636	651	570

Джерело: побудовано авторами за даними [12].

туацію, є посилення кваліфікаційної підготовки та забезпечення доступу до відповідних програм зайнятості.

У контексті дослідження економічної нерівності в Україні важливо розглянути основні соціально-економічні показники, оскільки вони безпосередньо впливають на рівень життя населення та соціальну безпеку. Розмір мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії та прожиткового мінімуму є важливими індикаторами, які відображають ефективність системи соціального забезпечення та її здатність забезпечувати гідний рівень життя для всіх верств населення, особливо для найбільш вразливих категорій. Низький рівень цих показників може призводити до соціальної незахищеності та збільшення соціальної напруги, що, своєю чергою, може негативно впливати на загальну соціальну стабільність в країні. На *рис. 2* наведено порівняння розмірів мінімальної пенсії, прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати.

нім для забезпечення базових потреб у сучасних економічних умовах. Прожитковий мінімум збільшується упродовж досліджуваного періоду, однак його значення не відповідає реальним витратам на життя, що свідчить про те, що суттєва кількість осіб, що отримують мінімальну заробітну плату або пенсію, не здатні покрити основні витрати на житло, їжу, медичні послуги та інші необхідні послуги. Враховуючи ці фактори, можемо стверджувати, що зростання соціальних виплат не є достатнім для того, щоб значно покращити рівень життя найбільш вразливих категорій населення.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було визначено, що економічна нерівність є важливим чинником, що впливає на соціальну безпеку в Україні. Вона зумовлює низку соціальних проблем, зокрема зростання рівня безробіття, соціальної напруги та відсутність рівного доступу до необхідних ресурсів і послуг. Нерівність у доходах і можли-

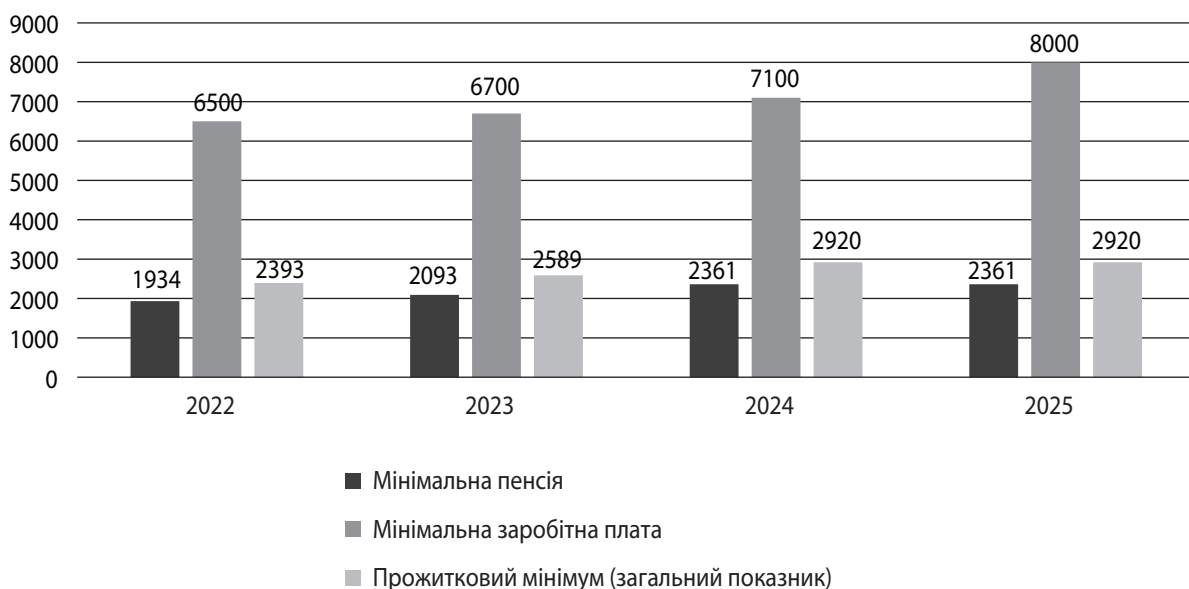

Рис. 2. Порівняння розмірів мінімальної пенсії, мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму за 2022–2025 рр. (станом на 1 січня відповідного року), грн

Джерело: побудовано авторами за даними [13–15].

За даними *рис. 2* можемо спостерігати позитивну динаміку зростання наведених показників, але все ще не досягнуто рівня, який би гарантував соціальну безпеку для широких верств населення. Розмір мінімальної пенсії зростає, але навіть у 2025 році вона залишається на рівні нижче прожиткового мінімуму, що створює значну соціальну незахищеність для пенсіонерів, адже базових потреб для нормального життя не можна забезпечити лише цими виплатами. Мінімальна заробітна плата також зростає, але її розмір залишається недостат-

востях викликає відчуття несправедливості серед населення, що може призвести до соціальних протестів, економічних криз і навіть політичних нестабільностей.

Один із основних висновків дослідження полягає в тому, що існуючі механізми подолання нерівності в Україні потребують суттєвих змін. Системи соціального захисту, ринок праці та податкова політика мають бути реформовані таким чином, щоб забезпечити більш рівний розподіл доходів і поліпшити доступ до соціальних послуг. Врахову-

ючи важливість цих питань для соціальної стабільності, Україні необхідно активніше впроваджувати соціальні програми, спрямовані на підтримку вразливих верств населення, таких як люди з інвалідністю, пенсіонери, внутрішньо переміщені особи та інші категорії громадян.

Ще одним важливим аспектом є необхідність розвитку політики, що сприяє інклюзивному зростанню економіки. Враховуючи існуючі диспропорції в доходах і можливостях, розвиток інклюзивної економіки може сприяти зниженню рівня економічної нерівності. Для цього необхідно не тільки поліпшити доступ до освіти, медичних послуг, соціального захисту, а й сприяти створенню рівних можливостей для всіх громадян на ринку праці.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямку можуть бути пов'язані з аналізом впливу економічної нерівності на інші аспекти соціальної безпеки, такі як злочинність, охорона здоров'я та рівень освіченості. Важливим є також вивчення впливу нерівності на міжрегіональні диспропорції в Україні та розробку стратегії збалансованого економічного розвитку для різних регіонів країни. Окрім того, варто дослідити міжнародний досвід боротьби з економічною нерівністю, а також механізми міжнародної підтримки в умовах глобальних економічних криз.

Іншою важливою перспективою є аналіз ефективності різних соціальних ініціатив, які вже реалізуються в Україні, що включає оцінку результативності реформ у системах охорони здоров'я, освіти, соціальних виплат, а також у сферах зайнятості та трудових відносин. Особливу увагу слід звернути на дослідження впливу економічної нерівності на соціальні групи з особливими потребами, зокрема на доступ до програм соціальної інтеграції та інклюзії. Крім того, перспективи подальших досліджень можуть включати розробку нових моделей економічної нерівності, які б ураховували специфіку української економіки та соціальної системи. Зокрема, важливою є розробка комплексних моделей, які враховують не лише економічні, але й соціокультурні фактори, що можуть впливати на нерівність і безпеку.

У підсумку: дослідження впливу економічної нерівності на соціальну безпеку в Україні вимагає постійної уваги з боку як науковців, так і органів державної влади, адже це питання безпосередньо пов'язане із забезпеченням стабільності, розвитку та добробуту українського суспільства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Inequality. *Oxford Learner's Dictionaries*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/inequality?q=inequality>

2. Inequality. *Cambridge Academic Content Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inequality>
3. Бідність та нерівність в Україні під впливом COVID-19: підходи до оцінювання : монографія / Лібанова Е. М., Черенько Л. М., Полякова С. В. та ін. Київ, 2023. 203 с.
4. European Commission: Directorate-General for International Partnerships, Addressing income inequalities through development cooperation – A quick guide. *Publications Office of the European Union*. 2022. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2841/209509>
5. Borio C. The Distributional Footprint of Monetary Policy. *BIS Annual Economic Report*. 2021. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2021e2.htm>
6. Чубка О., Скоропад І., Путицький А. Концептуалізація підходів до тлумачення дефініції «нерівність», її видів, проявів та причин виникнення. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 5. С. 463–476. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.5.46.2022.3910>
7. Опалько В. В. Методика оцінювання економічної нерівності: світова практика. *Економічний простір*. 2018. № 129. С. 30–44. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/165/158>
8. Global Gender Gap Report 2024. *World Economic Forum*. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf
9. Лібанова Е. Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогодення та перспективи. *ZN.UA*. 19.10.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsjia-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html>
10. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
11. Прояви економічної нерівності населення в Україні в контексті забезпечення стійкості. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/proyavy-ekonomichnoyi-nerivnosti-naselennya-v-ukrayini-v-konteksti>
12. Надання послуг у 2024 році. *Державна служба зайнятості України*. URL: <https://dcz.gov.ua/result/period?filter=2024>
13. Прожитковий мінімум в Україні 2025. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/>
14. Мінімальна зарплата в Україні. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>
15. Мінімальна пенсія. *Бухоблік*. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/pensii/2828-minimalna-pensiya.html>

REFERENCES

- Borio C. (2021). The Distributional Footprint of Monetary Policy. *BIS Annual Economic Report*. <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2021e2.htm>

- Bukhoblik. *Minimalna pensii* [Minimum pension]. <https://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/pensii/2828-minimalna-pensiya.html>
- Chubka O., Skoropad I. & Putytskyi A. (2022). Kontseptualizatsiia pidkhodiv do tлумachennia definitsii «nerivnist», yii vydiv, proiaviv ta prychyn vynykнення [Conceptualization of approaches to interpretation of the definition of "inequality", its types, manifestations and causes]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5, 463–476. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3910>
- Derzhavna sluzhba zainiatiosti Ukrainy. (2024). *Nadannya posluh u 2024 rotsi* [Provision of services in 2024]. <https://dcz.gov.ua/result/period?filter=2024>
- European Commission: Directorate-General for International Partnerships, Publications Office of the European Union. (2022). *Addressing income inequalities through development cooperation – A quick guide*. <https://doi.org/10.2841/209509>
- Inequality*. Cambridge Academic Content Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inequality>
- Inequality*. Oxford Learner's Dictionaries. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/inequality?q=inequality>
- Libanova E. M., Cherenko L. M. & Poliakova S. V. (2023). *Bidnist ta nerivnist v Ukraini pid vplyvom COVID-19: pidkhody do otsiniuvannia* [Poverty and inequality in Ukraine under the influence of COVID-19: approaches to assessment]. Kyiv.
- Libanova E. (2023, October 19). Yak zminyvsia rynok pratsi u voiennyi chas: sohodennia ta perspektyvy [How the labor market changed during wartime: present and prospects]. ZN.UA. <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html>
- Minfin. (2025). *Prozhytkovy minimum v Ukraini 2025* [Subsistence minimum in Ukraine 2025]. <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/>
- Minfin. *Minimalna zarplata v Ukraini* [Minimum wage in Ukraine]. <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. *Proiavy ekonomichnoi nerivnosti naselennia v Ukraini v konteksti zabezpechennia stiikosti* [Manifestations of economic inequality of the population in Ukraine in the context of ensuring resilience]. <https://niss.gov.ua/doslidzhennia/sotsialna-polityka/proyavy-ekonomichnoyi-nerivnosti-naselennya-v-ukrayini-v-konteksti>
- Opalko V. V. (2018). Metodyka otsiniuvannia ekonomichnoi nerivnosti: svitova praktyka [Methodology for assessing economic inequality: world practice]. *Ekonomichnyi prostir*, 129, 30–44. <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/165/158>
- Samoiliuk M. Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Tracker of the economy of Ukraine during the war]. *Tsent ekonomichnoi stratehii*. <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
- World Economic Forum. (2024). *Global Gender Gap Report 2024*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf

УДК 330.341.424

JEL: L52; R12; R19; R58

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-34-43>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

©2025 ІСМАІЛОВ А.

УДК 330.341.424

JEL: L52; R12; R19; R58

Ісмаїлов А. Теоретичні аспекти створення та розвитку індустріальних парків

У статті аналізуються теоретичні основи створення та розвитку індустріальних парків, які виступають важливим елементом сучасної економіки, забезпечуючи платформу для інтеграції виробництва, розвитку інфраструктури та залучення інвестицій, що є критично важливим для підвищення конкурентоспроможності країн. У статті зазначено увагу на актуальності теми в умовах трансформації української економіки, де індустріальні парки можуть стати каталізатором відновлення, здатні створити сприятливі умови для розвитку нових підприємств, впровадження сучасних технологій та реалізації державних програм підтримки малого та середнього бізнесу. Стаття містить огляд існуючих моделей індустріальних парків у світі, їх особливостей і переваг. Визначено основні фактори, що впливають на ефективність індустріальних парків, а також їх потенційні ризики та бар'єри. Запропоновано класифікацію індустріальних парків за правовою формою власності, галузевою спеціалізацією та регіональною приналежністю. Значну увагу приділено ролі держави в розвитку індустріальних парків, зокрема через надання податкових пільг, субсидій і розвиток інфраструктури. Висновки статті наголошують на важливості індустріальних парків як інструменту для адаптації промислового сектора до глобальних умов, а також для реалізації державних програм підтримки бізнесу. Обґрунтовано, що розвиток індустріальних парків в Україні вимагає комплексного підходу, зокрема активної участі держави та адаптації кращих світових практик.

Ключові слова: індустріальні парки, економічний розвиток, країна, регіон, інвестиції, державна підтримка, класифікація, податкові пільги, інфраструктура, промисловий сектор.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 20.